

*Зелінська Р.В., студентка магістратури
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського*

*Соловей В.В., кандидат педагогічних наук,
старший викладач Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця
e-mail: ktoebgd@gmail.com*

Графічна грамотність як складова професійної компетентності майбутніх вчителів трудового навчання та технологій

Анотація У статті здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання. Розв'язання окресленого питання тісно пов'язане з упровадженням компетентнісного підходу в процесі вивчення графічних дисциплін та створення ефективних механізмів його реалізації. Проаналізовано провідне поняття дослідження – «графічна грамотність»

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність вчителя, графічна грамотність, графічна культура.

Abstract. The article analyzes psychological and pedagogical literature on the problem of vocational training of future teachers of labor education. The solution of the above-mentioned problem is closely linked with the introduction of a competent approach in the process of studying graphic disciplines and the creation of effective mechanisms for its implementation. The leading concept of research - "graphic literacy"/

Keywords: competence, professional competence of the teacher, graphic literacy, graphic culture.

Постановка наукової проблеми. В українському суспільстві на сьогодні найактуальнішим залишається питання про конкурентоспроможність спеціалістів в умовах ринкової економіки, стрімких технологічних змін, глобалізації суспільства. На нашу думку, успіх вирішення даної проблеми безпосередньо залежить від працівників освітньої сфери, бо саме від професійної компетентності учителя залежить формування конкурентоздатності, ключових компетентностей учнів, їх спроможності увійти у світовий глобальний простір.

Сучасна ситуація суспільного розвитку актуалізувала необхідність всебічного вивчення такого феномену, як «професійна компетентність вчителя».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом проблема професійної компетентності педагогічних працівників перебуває в центрі уваги дослідників. Цей факт є визнанням того, що професійна компетентність відіграє провідну роль у педагогічній діяльності.

Питаннями педагогічної компетентності займалися такі дослідники як І. Бех, Н.Бібік, Ю.Варданян, Е. Зеєр, І. Зязюн, О. Овчарук, О.Пометун, І. Колесникова, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л.Мітіна, Е. Рогов, Є. Сахарчук, В. Сєриков, В. Синенко, А. Щербаков та ін.

Питання графічної підготовки в наукових та педагогічних працях розглядають у різних аспектах. Так, основні методичні аспекти викладання нарисної геометрії висвітлені в працях Г.Р. Гаврищак, О.М. Джеджули; методику навчання креслення розглядають С.В. Білевич, П.Г. Буянов, В.В. Васенко, А.М.Гедзик, Л.О. Гриценко; формування графічних знань і вмінь за допомогою інформаційних технологій – С.В. Білевич, Н.О. Голівер, М.М. Козяр, Г.О. Райковська, С.А. Хазіна, М.Ф. Юсупова. Науковці, які досліджують різні аспекти графічної підготовки І. М. Голіяд, С. Ганев, Г.О. Райковська, М.Самардак, В. Р.Сидоренко, Т. Чемоданова та інші. У дослідженнях і публікаціях цих та інших вчених започатковано розв'язання нашої проблеми; на них ми будемо спиратися у своїй статті.

Мета статті – на основі аналізу наукових джерел розкрити сутність поняття «графічна грамотність» як необхідного компоненту професійної компетентності вчителя трудового навчання та технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні очевидний факт, що важливі сторони суспільного і приватного життя людини порушені освітою в такій мірі, що потрібна переоцінка системи освіти, що склалася в ХХ ст. Настала інша епоха, відмінна від попередньої: з'явилася інша наука, типова вже для ХХІ ст., Інший бізнес, інші навички, вміння успішності людини в будь-якій професійній діяльності. Діти грають в інші ігри, у них інший, ніж у попереднього покоління доступ до інформації, у них інші очікування від життя, інші погляди на обставини. Учень ХХІ ст. відрізняється від учня ХХ ст. Він інший, а іншого учня треба вміти по-іншому навчати.

Сьогодні відбуваються серйозні зміни в предметному навчанні, в засобах, методах навчання і, що особливо примітно, в освоєнні школярем способів пізнання. Пріоритетними стають способи створення образів, моделей, аналіз ситуацій і ін. Стає затребуваним критичне мислення.

Проведений науковцями аналіз дає підстави зробити висновок про те, що освіта ХХІ століття буде розвиватися саме в культурно-технологічній парадигмі. У педагогічних дослідженнях дотепер усе частіше застосовують культурологічний підхід, що дає змогу охопити всі основні характеристики процесу або ж об'єкта, який вивчають. У цьому випадку культуру сприймають як історично визначений рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, відтворений у типах і формах організації життя та діяльності людей, у їх відносинах, а також у створюваних ними матеріальних і духовних цінностях. «Культура, – зазначає В. Конєв, – формує і спеціальну діяльність людини, діяльність педагогічну» [4].

До головних результативних компонентів освіти Б. Гершунський відносить і культуру разом із грамотністю, освіченістю, професійною компетентністю та менталітетом.

На основі результатів аналізу різних визначень поняття “культура”, можна зробити висновок, що культура – це особлива сфера і форма діяльності, що має свій зміст і свою структуру, а разом з тим впливає на різні сфери буття. Культура формує духовний світ суспільства і людини, забезпечує суспільство в цілому диференційованою системою знань та орієнтацій, необхідних для здійснення всіх видів діяльності, що існують в суспільстві, у тому числі педагогічної

Поняття “графіка”, як і “культура”, має багато значень і тлумачень. Залежно від орієнтації змістовної частини, графіку можна розділити на технічну, наукову, художню, ділову тощо. Мовою графіки “говорять” у всіх країнах інженери, винахідники, архітектори, дизайнери, художники та багато інших представників інтернаціонального світу професій як гуманітарних, так і технічних. Мова графіки – інтернаціональна, професійно корисна і практично необхідна кожній цивілізованій людині. Об’єктами графічного представлення можуть бути різноманітні витвори людини, природи. Роль графіки в різних професійних сферах діяльності людини підсилюється з розвитком та використанням комп’ютерної техніки. Інформація, що надається графічно, також високо організована, як і мова.

Мета графічної підготовки учителів трудового навчання та технологій на сучасному етапі – дати студентам знання, уміння та навички з підготовки конструкторської документації на всіх стадіях її розробки – від появи ідеї до технічної реалізації й експлуатації технічного об’єкта, використовуючи засоби комп’ютерної візуалізації геометричного моделювання виробів і процесів.

Графічна грамотність є фундаментом графічної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій, яка розширює науковий та професійний кругозір, розвиває просторове мислення та уяву, активізує пізнавальний та творчий інтерес до предметів, які студент опановує.

Науковці визначають етапи формування графічної грамотності, компетентності, професійної та графічної культури, що сприяє поступовому оволодінню певною сукупністю графічних знань та умінь. Аналіз навчальних програм з графічних дисциплін, шкільних програм з креслення дає можливість стверджувати, що формування означеної компетентності починається з креслення на рівні шкільної освіти та продовжується упродовж всього навчання у ВНЗ. Кожен етап забезпечує оволодіння певною сукупністю графічних компетенцій, що надалі сприяє формуванню готовності майбутнього вчителя трудового навчання та технологій до свідомого використання отриманих знань в професійній діяльності.

Так, М. Лагунова окреслює етапи формування графічної культури майбутнього фахівця в процесі навчання у ВНЗ: 1) елементарна графічна грамотність забезпечує набуття початкових графічних знань та умінь необхідних для подальшого навчання у ВНЗ; 2) функціональна графічна грамотність вимагає знань фундаментальних положень та реалізації зв’язків з іншими суміжними дисциплінами; на цьому етапі студент усвідомлює завдання графічної підготовки, окреслює базові знання, застосовує алгоритми

нарисної геометрії для розв'язування найпростіших графічних задач; 3) графічна грамотність характеризується значним обсягом, глибиною графічних знань, умінь і навичок, способів діяльності у процесі графічної діяльності; 4) графічна професійна компетентність вимагає усвідомленого застосування студентами графічних знань, умінь і навичок, що вимагає знань функціональних і конструктивних особливостей технічних об'єктів, досвіду графічної професійно-орієнтованої діяльності, вільну орієнтацію в середовищі графічних інформаційних технологій; 5) графічна культура характеризується показниками рівня сформованості графічної культури майбутнього фахівця [4].

На основі узагальнення отриманої інформації можна констатувати, що «графічна грамотність» – усвідомлене застосування нормативно визначених графічних знань і вмінь, необхідних для освіченого вчителя технологій, що характеризуються своїм обсягом та глибиною, а також можливістю вільно орієнтуватися в галузі інформаційних технологій та графічних програм. Науковці, які досліджують різні аспекти графічної підготовки (О. Вох, О. Деджула, Б. Ломов, Т. Олефіренко, М. Самардак, Н. Федотова), наголошують на успішному формуванні «графічної компетентності» лише за умови ґрунтовної графічної підготовки.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що графічна культура майбутнього вчителя трудового навчання та технологій засновується не лише на виконанні ним різних видів зображення, але й на його творчих здібностях, професійних уміннях і реалізації отриманих знань та умінь у педагогічній діяльності, вона завжди включає співтворчість того, хто навчає, як носія культури та особистість того, хто навчається. Також, на нашу думку, графічна культура – це вищий рівень результативності графічної підготовки, і задачу її формування повинен вирішувати весь процес підготовки майбутнього вчителя технології, що має різні рівні розвитку: від початкового графічного знання до всебічного оволодіння та творчого осмислення способів їх реалізації у професійній діяльності[1].

Висновки. У процесі наукового пошуку є підстави стверджувати, що значення графічної культури для професійного становлення майбутнього вчителя трудового навчання та технологій полягає в тому, що вона формує пізнавальні здібності, готує до продуктивної педагогічної діяльності з трудової підготовки і графіки, розвиває творчі графічні здібності. Графічна культура – це один з напрямів педагогічної культури, що являє собою процес освіти, виховання, розвитку, який історично розвивається і ґрунтується на створених людиною графічних правилах, вимогах і способах розробки, конструювання, будування та моделювання графічних зображень, зафіксованих в теоретичних знаннях, практичних уміннях і навичках, що є “фундаментом” графічної грамотності, а також безпосередньо зв’язаний з творчою діяльністю людини у сфері графіки.

Список використаних джерел:

1. Буянов П. Г. Графічна культура як складова професіоналізму вчителя трудового навчання нової генерації. Ресурс доступу http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_36/44.pdf.

2. Джеджула, О. М. Актуальні проблеми графічної підготовки студентів вищих навчальних закладів: монографія / Олена Михайлівна Джеджула. – Вінниця: ВЦ ВДАУ, 2005. – 279 с.

3. Козяр М.М. Інноваційні педагогічні технології в процесі графічної підготовки майбутніх фахівців технічної галузі: монографія / Микола Миколайович Козяр. – Рівне : НУВГП, 2012. – 320 с.

4. Лагунова М.В. Современные подходы к формированию графической культуры студентов в технических учебных заведениях: (Практ. аспект): Монография / М.В. Лагунова. - М-во образования Рос. Федерации. – Волж. гос. инженер.-пед. акад, 2001. – 250 с.

5. Нищак І. Д. Зміст і завдання інженерно-графічної підготовки вчителя технологій у педагогічному ВНЗ / І.Д. Ніщак. - Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. - Серія № 5. - Педагогічні науки : реалії та перспективи. – Вип. 51: Збірник наукових праць / за заг. ред. Д.Е. Кільдерова. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – С. 213-219.

6. Олефіренко Т. О. Графічна компетентність як складовий компонент всебічного розвитку особистості / Т. О. Олефіренко // Зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань : УДПУ, 2010. – Ч. 3. – С. 117–123.

7. Прошкін В. В. Графічна підготовка майбутніх інженерів як сучасна педагогічна проблема. Ресурс доступу http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/22160/1/V.Proshkin_VLNU_7_FITU.pdf

8. Райковська Г.О. Методика формування графічних знань в системі інформаційних технологій: [монографія] / Галина Олексіївна Райковська. – Житомир: ЖДТУ, 2009. – 324 с.

9. Цвілик С.Д. Наступність графічної підготовки вчителя трудового навчання в контексті сучасної педагогічної технології / С.Д, Цвілик // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. - №7. – С. 33-37.